

פרשת ראה

התורה מצווה אותנו להתרחק מכל אכזריות

מובא בספר 'דף על הדף' במסכת חולין דף סג: העולם מתקשה, מדוע נחשבת החסידה עוף טמא, הרי החסידה עושה חסד עם חברותיה, אם - כן יש לה לכאורה מזג טוב ומידות טובות של עשיית חסד?

יש מי שתרץ דעל - כן נחשבת החסידה לעוף טמא, לפי שהיא עושה חסד רק עם חברותיה ולא עם עופות אחרים. דבר זה מורה על מדות לא טובות, שכן מי שיש לו מזג טוב ומדות טובות, אינו מבחין בעשיית חסד בין חברים לאחרים, אלא עושה חסד עם כולם.

חז"ל מורים לנו כאן יסוד גדול באחדות ובאהבת ישראל, אחדות אמתית היא, אהבת כל אחד מישראל, גם אם אינו נמנה על חוג חבריו, רק אז מגיעים לאחדות אמתית, שהיא כאמור היסוד להשראת השכינה. עכ"ד.

ניתן לבאר באופן אחר להסביר מדוע החסידה אסורה, שאף שעושה חסד עם חברותיה מכל מקום היא טורפת, עוף טורף זה מעיד על מידת האכזריות לכן אף שעושה חסד אינו ראוי שיהיה כשר בשרה לזרע ישראל הקדושים והטהורים ובעלי מידות נאצלות ואף שזה לחם חוקה וכך היא חיה, מכל מקום, אין ראוי שעוף כזה שיש בו מידת האכזריות שיעלה על שולחן עם ישראל.

ומצד שני קיבלה את שכרה שנקראת חסידה כיון שסוף סוף עושה חסד עם חברותיה. מכל מקום עשיית החסד היא אינה סיבה מספקת שתעלה לשולחנם של עם ישראל הקדושים והעדינים אלא תנאי יותר חשוב והוא שלא יהיה מידת האכזריות ולכן רק בעלי כנף ובעלי חיים האוכלים צמחים וזרעונים ולא טורפים הם הראויים לבא על שולחן עם ישראל וכפי שכותב הרמב"ן וזה לשונו: [ויקרא פרק יא (א)] 'ואת אלה תשקצו מן העוף' - 'ורבותינו למדו סימנים בעופות (חולין נט א), והו' להכיר בהן שאין בעל אותן הסימנים מן המינים האלה האסורים. והסימן הגדול בעופות היא הדריסה, שכל עוף הדורס לעולם טמא, כי התורה הרחיקתה מפני שדמו מחומם לאכזריותו ושחור וגס, ומוליד המריחה השרופה השחרחרות, ונותן אכזריות בלב. ואין בכל העולם עוף שידורס מלבד הזכרים בפרשה, והנה כל עוף שידורס נדע שהוא מאלו הזכרים. ואם בידוע שאינו דורס ודאי מותר, שאין בכל האסורים עוף שאינו דורס זולתי אחד והוא פרס או עזניה, ע"כ.

למדנו מכאן כמה יש לסלק את מידת האכזריות מכל וכל וכל שהוא אכזרי יש לחשוך בו שאינו מורע ישראל כפי שכתוב שעם ישראל הם רחמנים ביישניים וגומלי חסדים וכפי שמובא במסכת יבמות סג על דוד המלך והגבעונים שאסר אותם לבא בקהל כיון שיש להם מידת האכזריות שלא רצו לרחם על בני שאול והסכימו להתפייס רק אם יהרגו את בני שאול ומיד גזר עליהם שלא יבואו בקהל.

כתוב בספרי דברים פרשת האזינו [פסוקא שג פסוק (לא)] כי לא כצורנו צורם, לא כתוקף שאתה [הקב"ה] נותן לנו אתה נותן להם [לגוויים] שכשאתה נותן לנו את התוקף אנו מתנהגים עמהם [עם הגוויים] במדת רחמים וכשאתה נותן להם [לגוויים] את התוקף הם מתנהגים עמנו במידת אכזריות הורגים ממנו ושורפים ממנו וצולבים ממנו. והיינו שיהודים הם רחמנים אף על הגוויים והגוויים אינם רחמנים על היהודים.

כתוב בפסיקתא דרב כהנא נספחים ד - 'עשר תעשר נוהג כצאן יוסף' (תהלים פ: א). למה הזכיר כאן יוסף, אמרו ישראל ריבון העולמים כמה רעות עשו השבטים עם יוסף ולא נהג עמם במידת אכזריות אלא אמי' להם אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם (בראשית נ: כא), התנהג עמנו כיוסף עם אחיו. וכך הם עם ישראל רחמנים בני רחמנים.

למדנו מיוסף הצדיק אף שאחיו לא התנהגו עמו כיאיות, לא רק שלא השיב להם רעה אלא פרנס אותם.

הרשב"ם (דברים פרק כב) מבאר כמה מצוות שהתורה אסרה אותם זה משום אכזריות וזה לשונו: "לא תקח האם על הבנים - כבר פירשתי בלא תבשל גדי בחלב אמו וכן באותו ואת בנו שדומה

לאכזריות ורעבתנות לקחת ולשחוט ולבשל ולאכול אם ובנים יחד". וכן מסביר האבן עזרא (פירוש הקצר שמות פרק כג) כדברי הרשב"ם משום שזה אכזריות והתורה מצווה אותו להמנע מדברים אלו.

וכתב [רבינו] בחיי דברים פרק כב הרמב"ם ז"ל נתן טעם במצוה בפרק מ"ח מספר המורה [במצוות שילוח הקן] שהוא כדי שלא תצטער האם בראיית לקיחת הבנים, שאלו לקח הבנים בפני האם היתה האם מצטערת, כענין מצות אותו ואת בנו שאין לשחוט הבן בפני האם, כי אהבת האם וחמלתה על פרי בטנו אינו נמשך אחר השכל אלא אחר פועל הכח המדמה, ואם בבהמות ועופות חסה התורה כל שכן בבני אדם, ואם כן זה וזה כדי שנתרחק ממדת האכזריות ושנתנהג במדת הרחמנות. הרד"ק [בראשית פרק ט] מסביר את האיסור של אבר מן החי שהוא משום אכזריות כי זה דרך אכזריות לחתוך בשר מן החי ולאכלו. כותב אורחות צדיקים במידת - אכזריות: ואין המידה הזאת נמצאת בצדיקים, אך היא בנפש הרשעים, כדכתיב (משלי יב ז): "ורחמי רשעים אכזרי".

גם מן הבהמה ירחיק אכזריות, כדכתיב (משלי יב ז): "יודע צדיק נפש בהמותו" - שלא להטריח יותר מדי, ושלא ירעב אותה. וכן כתיב (שמות כה ג): "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, וחדלת מעזוב לו, עזוב תעזוב עמו". ואמרו רבותינו (בבא מציעא לב ב): צער בעלי חיים דאורייתא.

ואם אתה איש יראוי, ואימתך מוטלת על הבריות, ומה שתצווה עליהם יראים להשיב פניך - היזהר בך מאוד שלא להכביד עליהם המשא, ואפילו להחם [לחמם] צפיחת המים, או לצאת בשליחות אל רחוב העיר לקנות רק כיכר לחם. ועל זה נאמר בתורה (ויקרא כה מו): "ובאחיהם בני ישראל איש באחיו, לא תרדה בו בפרך". וזהו הוזהרו שלא יעבדו אדם בחברו עבודה קשה, ולא יצווה עליו אלא דבר שעושה ברצונו ומדעתו.

בעקבות חוסר רחמנותה של המשוכת בוטל השידוך

מסופר על רבי העשיל מקארקא שכשהיה בחור השתדך עם בת גביר. התכוננות גדולה נקרה בביתו של גביר העגרה. בתו המהללה נכנסה בבגדית הארוסין, ובעוד ימים מספר, יתגלה גני העגרה את שמחת פליליותה עם חתנה המהלל. הגביר הקטיח לבתו סכום עתק פנדונגה, ואף התחייב לזון את הוויג לכל ימי חייו, וגם יחד להם דירה מפארת. מספר ימים לפני החתונה, החתן פקעט לא יצא מפאת חדרו, ארון הספרים שהיה עמוס בספרי קודש נדירים, יתקו אותו אליו, ולקטע מספר אנשים בודדים לא ראה איש את פניו. בערב שבת שלפני החתונה, עמד לו החתן והשקיף בעד חלון חדרו אל עבר בית הורי אשתו לעתיד, וראה שפלים עסוקים בהקנות לשבת, אופים חלות ומבשלים תבשילים. והנה באותה שעה נכנס למטבח תרנגול, והחל לגרר מהחלות שהוכנו לשבת. פתאום נכנסה הפלה למטבח, והחבינה במה ששעה התרנגול, וחמתה בערה בה, ומיד אחזה בתרנגול וזרקה אותו בחזקה על הקיר, ומעצמת המכה, מת התרנגול. ברגע שראה זאת החליט החתן בלבו שאינו רוצה להנשא לה. מדותיו הרחומות לא כללו לשאת את אכזריותה של הנערה. מיד סגר החתן את ספריו והקף לבית המדרש. טובי הלוויים של העגרה שקועים היו בלמוד, ולא שמו לב לחתן שפסע לעבר קפת בית הפנסות שנצבה על הבימה, והיתה מלאה במטבחות. החתן החל מקרב נדיו לעבר הקפה, הוא פתח את המכסה של הקפה, ולפתע השליכה ארצה. הס השלש בבית הפנסות, ועיני הכל ננעצו בבחור שהסתתר מאחורי הבימה ונתפס בגיבתו. באותם ימים היו נוהגים לבנות חדר מיוחד מסרנים, המיועד להעניש את מי שעשה מעשים שאסורים לעשות. מי שעשה נלקח והושם באותו חדר, וכל מי שעובר כדי להפנס לבית הפנסות, היה רואה את מי שאסור באותו חדר. שבת המלכה פרשה את כנפיה, והגביר המתין זה זמן רב לחתנו שיתלה אליו לבית הפנסות, וכשראה שחתנו אינו נמצא, חשב שהוא כבר הלך לבית הפנסות. והנה כשהגיע לשם הגביר, חשכו ימינו בראותו את חתנו לעתיד אסור בחדר... מיד ביר מה עולל חתנו, וכשנודע לו שנסה לגנוב, מיד החליט לבטל את השדוך, ובמציאות שבת, סלק הבחור מהעגרה. כששב החתן אל בית הוריו הנדחים ששמעו מפיו את דבר המעשה, שאלוהו מדוע עשה כן? השיב להם הין: לא עלה בדעתו לביש בת ישראל ולהודיע לה שאינו מוכן להתחתן איתה בגלל שראיתי את אכזריותה, ולפיכך העמדתי פנים כנגד, כדי שגבשני אותו ויזרקו אותו מהקהל, ויבטל השדוך בלי לפגוע בפלה... חלפו שנים, וה' החתן הגביר התפרסם בעולם בתהודות קרבי העשיל מקארקא זצ"ל, רבם של הש"ך והשפתי פתח, וה' נחלת שבעה, ורבים מגדולי הפוסקים שפלאהרי.

החזון איש אתה רוצה פרי בטן תקפיד על מעשר כספים

הצער והכאב של ר' פנחס, היו מוכרים לכל מכריו וידידיו. כולם הכירו אותו ואת מידותיו הנאצלות, וחשו שותפים בכאבו הגדול והמר. הן כל כך הרבה שנים עברו מאז נישואיו, ועדיין לא זכה להיפקד בזרע של קיימא, עדיין ביתו קפוא באלם ולא נשמעות בו צהלות ילדים משחקים...

אחד מידיו היה הגאון רבי דוד צבי זילברשטיין זצ"ל, מרבני תל אביב של מעלה, ואחד העומדים על משמר החינוך בתקופת תקומת היישוב היהודי בארץ ישראל אחרי המלחמה. באחד הימים כשלבן של רבי דוד צבי לא עמד בצערו של ידידו, הציע לו כי יתלווה אליו לביקור במעונו של גדול הדור, החזון איש זצ"ל. "ועלה אליו ותפרוש באונו את צרתך, אולי עצתו של אותו גאון תביא את ישועתך", הציע רבי דוד צבי. ממחשבה למעשה, ביום מן הימים נראו השיניים בפתח ביתו של החזון איש, אשר קיבלם במאור פנים. אך נכנס ר' פנחס למעונו ומיד פרץ בבכי מר, והשיח את אשר על לבו, על השנים הרבות והארוכות העוברות בצער ובהמתנה, על הימים והלילות אפופי האכזבות וכאבי הלב, ועל כך שלמרות כל מה שניסו - הישועה לא נראית באופק, ביתם רחוק מצהלות ילדים מאושרים... החזון איש שמע את הדברים, ומלבו הגדול נקעה אנחה קורעת לב. הוא הרחיק קלות והשיב:

"עצתי לך רבי יהודי, כי תקפיד בהקפדה יתירה להפריש מדי חודש בחודשו מעשר כספים להחזקת תורה. לא משנה אם יהא זה תלמוד תורה לילדים, ישיבה לבחורים או כולל לאברכים, מה שחשוב הוא שתקפיד להפריש מעשר מרווחיך מדי חודש בחודש להחזקת תורה!" - קבע החזון איש ברורות. ואם קשה לך להפריש סכום גדול בבת אחת, הוסיף עצה פרקטית, "תפריש מדי יום סכום קטן, שבסוף החודש יצטבר לכדי 10 אחוז מהכנסותיך. הקפד על כך חזק ולא יעבור!" - אמר החזון איש, ובידך כי בקרוב יזכה ר' פנחס לבשרו בבשורות טובות ומשמחות, כשר' פנחס מבטיח מנגד כי יזמין את החזון איש לתפקיד הסנדק בבית שיערוך לבנו בקרוב... הם יצאו מה'חזון איש' המומים ומופתעים. בוודאי ידעו והכירו את מעלת 'מעשר כספים', אך 'החזון איש' בקביעתו הברורה ונחרצת, האיר: מעשר כספים הוא לא רק מפתח של פרנסה, הוא מפתח של שותפות עם אבא שבשמים! מעשר כספים פותר בעת ובעונה אחת בעיות רבות ואינספור מצוקות שנראות חסרות פיתרון, כי ברגע שבורא עולם שותף - הכל מסודר, מסודר! ואכן, לא עברו ימים רבים, ובשורה טובה במיוחד שימחה את ליבם של ר' פנחס וזוגתו. לתקופת השנה, לעת ערב שגרתית ונעימה, החרידו צרחות "מזל טוב! קולניות ומאשרות במיוחד את בית החולים, שעה שהתבשר ר' פנחס כי זכה להפוך לאב מאושר וחבב בזרועו תינוק קטן וזעיר... ור' פנחס עמד בחצר בית החולים, ולחץ ידיים לרבים מידיו ומכריו שבשל השמחה הגדולה והמפתיעה - כשלאחר שנים כה רבות זכה להיפקד בן, הגיעו עד בית החולים כדי לברכו. הוא עמד ובידך והתברך בשמחה, ולא פסא למומר להם פעם אחר פעם: "יחל בזכות מעשר כספים, הכל בזכות מעשר כספים... יעבור שבוע ימים, בנפים קורנות ומאירות הגיע 'החזון איש' לבית הכנסת בו נערכה הברית, ושימש כסנדק בשמחה המרגשת. ולכל אורך השמחה וגם שנים לאחריה, לא פסק ר' פנחס להודות להלל ולשבח לבורא עולם על חסדו הגדול, כשבזכות מעשר כספים זכה להיות אבא צוהל ומאושר הסיפור המופיע בספר 'פאר הדור', ללמדנו עוצמתה של מצות מעשר כספים. "כי בגלל הדבר הזה יברך השם אלקינו!"

בזכות מעשר כספים זכה לסייע להעמיד שני גדולי הדור

בעיירה אחת בארצות הברית חי רוכל אחד ירא שמיים שהיה נוהר מאוד במצוות מעשר כספים. אמור נא לי - שאל אותו רב העיירה - מנין לך הזהירות הגדולה במצוות מעשר כספים? בצעירותי - סיפר הרוכל - הייתי סוחר שוורים ברוסיה ואת מעשרותי הייתי נותן למלמד התניקות שבנייתי שהיה תלמיד חכם מופלג וירא שמים והיה עני מרוד. פעם אחת זימן ה' לי עסקת שוורים גדולה מאוד בה הרווחתי ממון רב. כהרגלי לקחתי את כספי המעשר ונתתם למלמד. להפתעתי סירב המלמד לקבל את הכסף ואמר לי סכום זה הוא גדול הרבה יותר ממה שנצרך לו לפרנסתו... ומה אעשה? שאלתי את המלמד. בכיתתי - אמר המלמד - יש שני ילדים מוכשרים שנראה לי כי אם יושלחו אותם ללמוד ביישיבה מפורסמת יגדלו בתורה לגאון ולתפארת אלא שהוריהם עניים מרודים ואין ידם משגת להוצאות הדרך על כן עצתי לך שתיקח את הכסף ותשלח אותם ללמוד תורה. שמע סוחר השוורים כעצת המלמד ועשה כדבריו. שני ילדים אלה נסעו לישיבה ולימים התפרסמו בעולם כרבי משה פיינשטיין זצוק"ל ורבי יעקב קמניצקי זצוק"ל!

נתן מעשרות מראש וביקש שיגיע הכסף והקב"ה שמע את תפילתו

פעם שח הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל בפני בני ביתו שבכספי המעשר שלו רבה "משיכת היתר", והיינו שהתחייב מראש מעשר כספים לצרכי צדקה בסכום 2400 לירות (סכום עצום באותם ימים) וזאת על חשבון הכספים שירוויח בעתיד לכן זקוק הוא בדחיפות לכסף כדי להחזיר חובות אחדים, אותם לקח על עצמו בתרמו סכומים גדולים לצדקה. יעץ לו בנו: "אין לך ברירה אלא לעשות כדרךך בקדש, לזעוק אל הקב"ה הרי הוא תמיד נענה לך. "באותו יום אחר הצהריים כאשר שהו רבי יעקב הרמן ובנו בחנותם, נחפו פנימה בחור צעיר ופנה אל הרב הרמן באמרו: "המליצו עליך כעל האדם אשר אצלו אוכל לרכוש ספר תורה כשר ומהודר. אני יוצא הערב ללונדון והייתי רוצה לקנות כזה ספר תורה. "הרב הרמן הראה לו ספרי תורה ונקב במחיר סך 2400 לירות. האיש הצעיר לא התווכח. הוא הוציא מיד את ארנקו ומנה את הסכום במדויק. כאשר עזב הלה את החנות, אמר הרב הרמן: "הקב"ה ענה לי מהר. ברוך הוא וברוך שמו אוכל להחזיר את חובותי..."

[הכל לאדון הכל]

שדה שנתנה אלף חור הפסיק לתת מעשר כדבעי וירדה למאה כור

מעשה (מובא במדרש רבה שמות פרשה יז) באדם אחד שהיה מוציא מעשרותיו כראוי והיה לו שדה אחת והיתה עושה אלף מדות ממונה מאה מדות למעשר ומן המותר היה מתפרנס הוא ובני ביתו בשעת פטירתו קרא לבנו ואמר לו בני תן דעתך על שדה זו כך וכך מדות היא עושה כך וכך מדות למעשר וממנה הייתי מתפרנס כל ימי כשנפטר מן העולם שנה ראשונה זרע אותה הבן עשתה אלף מדות והוציא ממנה מאה למעשר שנה שניה נכנס בו עין רעה פחת עשרה ופחתה היא מאה וכן שלישיית וכן רביעית וכן חמישית עד שעמדה על מעשרותיה כיון שראה קרוביו שח עמדו ולבשו לבנים ותעטפו לבנים ונכנסו אצלו אמר להן לא באתם אלא לשמוח עלי אמרו לו ח"ו לא באנו אלא לשמוח עמך לשעבר היית בעל הבית והקב"ה כהן ועכשיו נעשית כהן והקב"ה בעל הבית הוי ולא ידע כי חסר יבואנו

עשה עסק עם הקב"ה נתן את המעשר לפני שזכה בעסקה

הרב לסרי סיפר שחיה חסר כסף לסמינר של ערכים היה מתקשר לבעל עסק אחד, אותו בעל עסק היה שואל אותו מה הסכום ובעל העסק היה נותן לו. שאל אותו הרב לסרי: "איך אתה נותן כל כך הרבה?" אמר לו: "אני עושה עסקה עם הקב"ה, אני עושה הפוך, תורם 100,000 ₪ לפני שהרווחתי ואומר לקב"ה שישלח לי מיליון ₪." והוא אמר שזה עובד.

נתן מעשרות מראש וביקש שיגיע הכסף והקב"ה שמע את תפילתו

פעם שח הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל בפני בני ביתו שבכספי המעשר שלו רבה "משיכת היתר", והיינו שהתחייב מראש מעשר כספים לצרכי צדקה בסכום 2400 לירות (סכום עצום באותם ימים) וזאת על חשבון הכספים שירוויח בעתיד לכן זקוק הוא בדחיפות לכסף כדי להחזיר חובות אחדים,

כתוב במדרש רבה שיר השירים פרשה א' ר' לוי מתלא אמר תרעא[שער] דלא פתיח למצוותה [לצדקה] יהא פתיח לאסיה- לרופא, [למצוותה היינו צדקה שדיבר על מצוות צדקה במדרש לפני כן] דהיינו בית שלא נותנים צדקה יצטרכו לתת את הכסף לרופא, ה' ישמרנו.

נתקע עם סחורה השווה מיליונים כשהוסיף בצדקה העסקה אושרה

מספר יהודי מאשקלון: יש לי חנות גדולה לחומרי בנייה. מדובר בעסק בסדר גודל רציני, שמספק סחורה למקומות הגדולים. יום אחד פנה אליי מנהל עבודה מתל אביב, ואמר לי שהוא בונה אולם ענק שיחיה שילך לעירייה, והוא רוצה שאספק לו את המשטחים הדקורטיביים של תקרת האולם. זה לא סתם אולם, ולא סתם תקרה", אמר לי המנהל שניהל לא סתם עבודה, "יש לי פה תוכנית שהכין לי האדריכל הטוב ביותר בארץ, עם הוראות מדויקות. תוכל לספק לי לוחות כמו שהוא אמר?" "בוודאי, בעזרת ד", אמרתי. הוא פירט לי במדויק מה הוא צריך, הביא תיאורים ותמונות, ואני ביררתי בשבילו היכן משיגים את המוצר המבוקש, שהוא מוצר נדיר. בסופה של חקירה ודרישה הזמנתי את הלוחות ממפעל מיוחד בשבדיה. זו הייתה עסקה בסדר גודל של מיליוני שקלים! הלוחות מגיעים באונייה. אני מודיע למנהל העבודה שהלוחות הגיעו, ומראה לו דוגמה. "זהה!" הוא מעקם את האף, "זה לא זה!" "מה זה אם לא זה?" "אני לא מבין אהנו דוברנו על לוחות שהקצוות שלהם נוטים כלפי מעלה, וכאן הם נוטים לצד. אני לא מוכן לקחת אותם". "הרגשתי שהתקרה הבלתי דקורטיבית נופלת עליי. מה אני עושה עכשיו?! המפעל בשבדיה לא מוכן לקבל את הלוחות בחזרה, ואני נתקע עם סחורה יקרה מאוד שאין לה דורש, אחרי שהשקעתי בה מיליונים! לא יכול להיות שזה קורה לי!!! עשיתי חשבון נפש. אמרתי לעצמי, יש בורא עולם. הוא דאג שהעסקה הזאת תתגלגל לידיי שלי, והוא גם ארגן לי את התרגיל הזה. הוא רוצה ממני משוה. למה הדבר? "השקעתי עוד, והגעתי למסקנה שעליי לבדוק מה עם ענייני הצדקות שאני נותן. ביקשתי מהבן שלי, "בוא תעזור לי לחשב את הצדקות. "ישבנו יחד ועשינו חשבונות של הכנסות מול הוצאות לצדקה וחסד. המסקנה הייתה שבהחלט יש מקום להגדיל את הצדקה. עשיתי שינויים גדולים, נתתי הרבה יותר, והתפללתי לדי' שיעזור לי. עברו רק יומיים מאז שהוצאתי עשרותי בכל עניין הצדקה, ולתוך אולם התצוגה של החנות שלי הגיע אדם שעשה רושם עשיר ונכבד למדי. הוא בדק כל מיני דברים, וסיפר לי ברוב חשיבות כי הוא-הוא האדריכל הנכבד שתכנן את האולם הגדול הנבנה בתל אביב". "אתה!?" שאלתי אותו. "באמת! אז אהנו עובדים יחד!" "הגשתי לו את ידי לאות ידידות, ואמרתי לו, "אני מספק את הלוחות לתקרה שתכננת. הבאתי את הסחורה הכי איכותית והכי יקרה, משוה מיוחד שמבדיה, אבל מנהל העבודה אמר לי שזה לא מתאים לו. משוה בקצות לא בדיוק כמו שאתה תכננת. אתה מוכן לראות את זה? אלו לוחות ששווים מיליונים!" "האדריכל התעניין. הראיתי לו את הלוחות, והוא אמר, "עזוב. הקצוות האלו, אין בהם שום בעיה. זה לא ממש משנה אם הם פונים לכאן או לכאן. זה היינו הך. אני מאשר את הלוחות האלו. "ליתר ביטחון הוא השאיר אצלי תיממה שהוא צדק את התקנת הלוחות, ומיליוני השקלים ניצלו! (וזהו, מאז אין משחקים. אני נותן צדקה כמו שצריך. למדתי את הלקח. בורא עולם, תודה לך שהזכרת לי! [עלון השנהא פרסית שלח תשפ"ו]

הביאה לרב מעשר כספים שיחלק וההכנסות רק גדלו וגדלו

אשה אחת הגיעה בוכיה לרבה של סלוצק ובקשה את עצתו: "אין לי ממה לחיות! אני מרוויחה כמה פרוטות, שאין מספיקות לי לפרנסת ביתי". הרב סלוצק אמר לה: "בכל חודש תעשי חשבון מדויק כמה את מרוויחה, ועשירית מזה תביאי אלי ואני אחלק כסף זה לעניים". האשה הזדקקה: "רבי! הרי כל מה שאני מרוויחה לא מספיק לי וכידי, אפוא, אתה מיעץ לי לתת חלק מהרווח המזערי לאחרים?" אמר לה הרב: "ומה אכפת לך לנסות? הרי כל רווחיך אינם אלא מספר פרוטות, ועשירית מהן אינו אלא ישמעק טבק! עלוב, שאינו מעלה ואינו מוריד. נסי". האשה סברה וקיבלה. בסופו של החודש הראשון, האשה הביאה לרב סכום זעום. בחודש שלאחריו - גדל הסכום, ובחודש שלאחריו - הוסיף וגדל. המברר כי הכנסותיה של האשה אכן גדלו מחודש לחודש, וכל זה בזכות מצוות הצדקה. התקיים בה מקרא שכתוב: "כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלקיך".

רבי יהודה עטיה בטח בה' ונתן צדקה מעבר ליכולתו והרוויח

הגאון רבי יהודה עטיה זצ"ל מגדולי אר"ץ רבה היה. כשאשתו הייתה מוסרת לו מעות לקנות צרכי שבת וחג היה מוסרם לשלום חכים, בעל דוחן בשוק, והלה היה קונה ככל שהתבקש. יום שני אחד אמרו לו הרבנית לרב: "אלו מעותנו האחרונות, הזהר בהם מאוד וקנה רק את הנחוץ ביותר". הלך, ולפני חנותו של שלום חכים, בעל דוכן בשוק, מצא את ישיעיהו רביע מוכר הסחלב, עומד ובוכה על כסף שאבד. אמר רבי יהודה לנפשו: הרי אלו מעותי האחרונות. וכשיכלו, מה אעשה? אסמוך על הבורא יתברך! ובכן, מדוע לא אסמוך עליו מעתה? מסר לשיעיהו את המעות, ועלה לבית המדרש. כשבא לביתו, שאלה אשתו: "מה הזמנתי?" ענה: "הזמנתי כל טוב, וכשיביא שלום חכים תראיי". למחרת אמרה לו: "הן עוד היום גדול". לפנות ערב נקשו בלת. הדורך עמד שם במדיו, והושיט מכתב רשום. פתחו רבי יהודה, ומצא בו חמישים לירות, הון רב, מתנת משפחה הדאיה שבאמריקה. אמר לאשתו: "אחד ארראה מדוע התמנהמה שלום ולא הביא את הסחורה. אחת אוכל לומד לך: הזמנתי כל טוב- וההזמנה התמלאה במלואה!"....

[א] צריך כל אדם להזהר יזהר לבצוע הפת שמברך עליו במקום שנאפה יפה ששלט בו האש יותר, ורק זקן שקשה לו לאכול, יאכל ממקום הרך :
 [ב] אמרו רבותינו ז"ל תכף לנטילת ידיים סעודה, ועל כן אסור להתעסק, גם עסק כל דהוא אם צריך לדקדק בו בין נטילה להמוציא, דהיינו אפילו לראות מטבע אם הוא טוב או רע או לראות מה השעה, דאז מסיח דעתו מהסעודה, כי מאחר דצריך לדקדק הרי זה מסיח דעתו מהסעודה בין נטילת ידיים וסעודה ואסור, וכן יזהר שלא ידבר בין נטילה לברכת המוציא, ואפילו בשתיקה לא יפסיק, אלא תכף בגמר הניגוב יברך המוציא ויבצע, ובדיעבד מותר, וצריך להזהיר לכתחילה שלא ישהה בין ניגוב להמוציא כדי הילוך כ"ב אמה, וצריך וזריות רב כדי להזהר בכך: [ה"ע מעיקר הדין מותר להפסיק בדיבור או במעשה בין נטילת ידיים להמוציא ממכל מקום טוב להזהר שלא להפסיק ביניהם]

[ג] הליכה מהבית לבית אפילו הילוך מעט אסור כגון להביא מלח וכיוצא מחדר לחדר ובדיעבד שרי:

[ד] ראוי קודם כל סעודה שיאמר מזמור לדוד ה' רועי וכו', שבו ז"ן תיבות שלא יחסר מזונו ומזון הנפש, גם יאמר בקשת יהא רעוא מן קודם ע"ק וכו', ויאמר פסוק באתי לגני וכו' עד אכלו רעים שתו ושכרו דודים ע"כ ונראה ודאי דכל זה יאמר קודם נטילת ידיים, וגם נוסח לשם יחוד קודשא בריך ושכינתיה שקודם האכילה והבקשה גם כן יאמר קודם נטילה, אך העולם נוהגים לומר מזמור ה' רועי בין נטילה לברכת המוציא, ואין למחות בידם: [ה] יתן ב' ידיו על הפת בשעת ברכה שיש בהם עשר אצבעות כנגד עשר מצות התלויות בפת, ואלו הם א. לא תחרוש בשור וחמור, ב. ושדך לא תזרע כלאים, ג. ד.ה. ולקן ושכחה ופאה, ו. וביכורים, ז. ותרומה, ח. ומעשר א', ט. ומעשר ב', או מעשר עני, י. וחלה, וגם כנגד עשר מלאכות שיש מן החרישה עד האפיה כי בכל מלאכה נעשה בירור ניצוצות קדושה כנודע, לכך יש עשרה תיבות בברכת המוציא, ועשרה תיבות בפסוק עיני כל וכו':

[ו] צריך לדקדק ולהדגיש בה"א של המוציא כאלו יש בתוך מלואה ה"א אחרת, לכן יאריך בה מעט ויגביהנה בקול כאלו מזכירה בפני עצמה כזה ה' מוציא כדי, וכשיגיע לתיבת המוציא בהיותו מאריך בה"א אז יתן את הפת זקוף בין שתי ידו ויגביהנו קצת והלחם באמצע, ויזהר לתת ריוח בין תיבת לחם ובין תיבת מן הארץ, , ואם יש לו כפפות יסירם בברכת המוציא דצריך שתהיינה ידיו ממש על הפת:

[ז] לא יבצע ממקום שנחבחה בתנור עם חברתה דמחוי כחسر, גם לא יבצע במקום סדק ואפילו שנאפה אותו מקום יפה יותר, ובעל הבית הוא עצמו בוצע אף על פי שיש אורח גדול ממנו, ומיהו יכול לחלוק כבוד לאורח שיברך הוא ברכת המוציא וכן נוהגים:

[ח] לא יבצע פרוסה קטנה פחות מכזית שנראה כצר עין, ולא יותר מכביצה שנראה כרעבעה, במה דברים אמורים בחול ואוכל לבדו, אבל בשבת אפילו אוכל לבדו שרי לבצוע גדולה לכבוד שבת, וכן בחול אם אוכל עם בני ביתו, מותר לבצוע גדולה כדי ליתן מן הפרוסה הזאת שבוצע לכל אחד ואחד ביות, ואין המסובין רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע, לפיכך הבוצע יטעום תחילה ואחר כך יחלק למסובין:

[ט] הבוצע להוציא המסובין ידי חובה בקול רם בנחת כדי שישמעו המסובין את הברכה כולה בלתי חסרון תיבה אחת, ויזהר שיכוין להוציאם ידי חובה וגם הם יתכוונו לצאת ידי חובה בברכתו, ומנהג יפה בכל ברכה אשר יברכו להוציא בה אחרים ידי חובה שיאמרו בפיהם בפירוש קודם הברכה הריני מכיין להוציא ידי חובה כל השומע קולי בברכה זו, כי יזדמן נזהאדם לבו טרוד ואינו מכיין ואם יריגל בכך בודאי יכוין, גם המסובין יהיו נזהרים לענות אמן בקול רם שגה המברך יכוין לאמן שאומרים ויוצא ידי חובה אמן, ואורח שראה בעל הבית מברך ברכה חסופה קטופה, או שחשש שאינו מכיין עליו אז יברך האורח לעצמו בלחש על הפרוסה בהנצט כדי שלא ירגיש בעל הבית מפני דרכי השלום, וכן בבן הסומך על שלחן אביו שיעשה כך אם נצרך לכך:

[י] מצוה להביא מלח ויטביל הפת ג' פעמים במלח כי כן צריך על פי הסוד, ויכוין שהלחם הוא מספר ג' פעמים הוי"ה שהם שלשה חסדים, והם ממתקים שלשה גבורות הרמוזים במלח שהם גם כן מספר ג' פעמים הוי"ה כמנין מלח, ואם בירך המוציא ולא הביאו המלח לא ימתין אלא יבצע מיד ויאכל ובעת שיביאו המלח על השלחן יטביל הפרוסה ג' פעמים וראוי שישאיר המלח עד אחר ברכת המזון דהשלחן דומה למזבח וכתוב על כל קרבןך תקריב מלח וגם ההוא מסוגל להגין מן הפורעניות ומנהג יפה ונכון על פי האר"י להניח על השלחן כלי שיש בו אזוב, דהאזוב הוא בסוד היסוד הנקרא צדיק סימן לדבר וצדיק על שלחן יבא:

[יא] יזהר שלא יזרוק הפרוסה לפני המסובין אלא יניח לפניהם עד מקום שידו מגעת, ולא יתן הפרוסה ביד המסובין דאין נותנים ביד אלא לאבל ב"מ, ועל כן יזהר בזה גם בבנים הקטנים שלא יתן הפרוסה בידם אלא יניח לפניהם והם נוטלים:

[יב] לא יתן לבהמה חיה ועוף אפילו הטהורים מן הלחם שברך עליו המוציא, ולטמאים לא יתן לחם ושום מאכל מהשלחן כלל, וכן יזהר שלא יתן לעכו"ם מאכל מן השלחן ואפילו ישמעאלי שאינו עובד עבודה זרה, ורק אם יש חשש איבה לית לן בה, מפני שהשלחן עומד דוגמת המזבח דשלחנו של אדם מכפר עליו לכך יזהר בזה:

[יג] ורשאי הבוצע לבצוע אלא עד שיכלה אמן מרוב המסובין, ואחר

החרכה והבציעה יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה ואפילו אמן דקדיש לא יענה עד שיטעום ובשום אופן לא ישיח בין ברכה לאכילה[ה"ע-בדיעבד אם הפסיק לדברים שבקדושה אינו חוזר לברך], ואם שח בדברים השייכים לסעודה אף על פי דלא שייכי צריך לחזור ולברך, ואם שח בדברים השייכים לסעודה אף על פי דלא שייכי לברכה כגון שאמר הביאו מלח וכיוצא אין צריך לחזור ולברך ולכתחילה יזהר אפילו בדברים השייכים לברכה שלא ישיח עד שיאכל:

[יד] אפילו שהכניס המאכל לפיו ולועסו כל עוד שלא בלע לא ישיח ומכל מקום אם שח קודם שבלע אפילו בדברים חיצוניים אין צריך לחזור ולברך, ולכתחילה נכון להזהר שלא ישיח כלל עד שיגמור לאכול כזית מפרוסת המוציא: [ה"ע לכתחלה לא ידבר אפילו דברי תורה עד שיבלע מן המאכל. ומותר לענות אפילו לכתחלה דברים שבקדושה אחר שנתן המאכל בתוך פיו, אפילו עדיין לא בלע ממנו. וכן מותר לענות "אמן" אחר ברכת חבירו אחר שנתן המאכל בתוך פיו].

[טו] אם אמר תנו מאכל לבהמה הרי זה חשוב דברים השייכים לסעודה מפני דאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו,[ה"ע גם בשבת שיש מקום לומר שגם בשבת אסור לאכול לפני שנותן לבהמתו], ואם אמר תנו מים לבהמה יש להסתפק על כן ככהאי גוונא טוב שיהרהר הברכה בלבו: [טז] אם שח הבוצע בדברים חיצוניים שדינו לחזור ולברך והמסובין לא הפסיקו יצאו ידי חובה ואוכלים ואין צריכים לכיין לברכה שניה של הבוצע[ה"ע אינם חוזרים משום סב"ל ולכן טוב שיכוונו לברכה השניה של הבוצע], ואם שחו המסובין לאחר שטעם הבוצע קודם שיטעמו הם יש פלוגתא בזה וסב"ל, ולכן ירהרו הברכה בלבבם ויאכלו:

[יז] יש נוהגים לאכול שיירי פרוסת המוציא סוף הסעודה משום חיבוב מצוה וכדי שישאר טעם המוציא בפיו וכתוב ברוך טנאך ומשאריתך ויש בה תיקון לפני הברית ומנהג יפה הוא, אך בתנאי דקים ליה בנפשיה שלא ישכחנה דאם שכח ולא אכלה מאי אהני ליה ואדברנה מגרעות נתן, לכך השכחן לא ינהוג בכך ועל כל פנים יזהר האדם לאכול חתיכת פת מעט מן השלחן סמוך ממש לנטילת מים אחרונים:

פרשיות בהר בחוקותי-דיני דרך ארץ בסעודה

ינשם שני ברורים באכילה בירור חיצון נעשה על ידי האכילה והבירור הפנימי נעשה על ידי אמירת דברי תורה בסעודה

[א] צריך האדם לזכור בתוך אכילתו חורבן הבית, וידאג בלבו על זאת שבזמן שבית המקדש קיים היתה השכינה מקבלת שפע מעולה ומשובח ממה שהוא אחר חורבן, על כן יריגל לומר לשם יחוד קודשא בריך ושכינתיה וכו' הריני זוכר את ירושלים אשר חרבה בעוונותי והריני מצפה לבניינה שיכנה אותה הקב"ה במהרה בימינו אמן, ויהר"מ י' אחד ואחד שתשכנו בתוך ירושלים עירך כאשר דברת וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין ובנה אותה בנין עולם במהרה בימינו, וקיים בה מקרא שכתוב ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה: גם יזהר לומר בתוך הסעודה פטום הקטורת ופרק איזהו מקומן, ואחר כך יאמר אחד ואחד מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו וכו' עד לברכת ה' א-לוקיך אשר נתן לך אחר כך יאמר ותמלוך אתה ה' א-לוקינו מהרה על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודך ובירושלם עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה, וקודם פטום הקטורת ופרק הנזכר יאמר פסוקים אלו להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי דוד בן ישי עבדך משיחך: בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני: והוא רחום יכפר עון ולא ישיחתי והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: אשר הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: ואני בחסדך בטחתי וגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי: שוש אשיש בה' תגל נפשי בא-לוקי כי הלבשיני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה: ויבטחו בך יודעי שמך כילא עזבת דורשיך ה': שמחו בה' וגילו צדיקים והרינו כל ישרי לב: נר ללרגל דברךך ואור לנתיבותי: אודך כי עניתני ותהי לי לישועה: ואחר כך יאמר מזמור היום ואחר כך הושיעני ה' א-לוקינו וכו' עד וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן, ואחר כך פטום הקטורת ואחר כך איזהו מקומן ואחר כך אין כא-לוקינו וכו':

[ב] צריך לישב בכבוד על השלחן הדור בלבשו כמו שיושב לפני גדולים, ובפרט בשעה שמברך ברכת המזון וככתוב ז"ה אל"י ואנוהו ודרשו בזה ר"ת זה השלחן אשר לפני ה':

[ג] מנהג החסידים קודם לכל סעודה בימי החול שיפנה תחלה ובפרט אם מרגיש התעוררות בגופו והוא צורך גדול על פי הסוד, ויטול ידיו ויברך אשר יצר ואחר כך יעמוד ויתווהד ביום שיש בו תחינה, ויושב במקום שרוצה לאכול וישתה מעט מים פחות מרביעית אם תאב למים[ה"ע השותה ואינו צמא על מנת שלא יאבד נוזלים או על מנת שלא יצמא ביום תעניתו לא יברך] או ישתה מעט שכו ויכוין לפטור מים שבתוך המזון, ואחר כך יאמר לשם יחוד ובקשות שאמרנו לעיל ואחר כך יטול ידיו כהלכה בשביל האכילה, ובמים שאין בהם תחינה שאין אומרים ודוי יאמרו מזמור בבא אליו נתן הנביא ויהרהר בתשובה בלבו וכל זה יהיה לו עזר וסיוע אל הבירור שעושה באכילתו:

[ד] אסור לטעום עד שיתן מאכל לבהמתו[ה"ע בבהמה של אחרים אין אסור] או חיה ועוף שיש לו בביתו במזונותיהם עליו, דכתיב "עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת", ורק בשתיה האדם קודם לבהמה דכתיב והשקית את העדה ואת בעירם: [ה] אף על גב שכתוב אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושת דווקא בזמנם היו מסובין באכילתם וההיזק מצוי אבל היום כולם יושבים ולכן אין סכנה, ולכן בליל פסח דכולנו מסובין חייבין מן הדין להזהר בדבר זה, וגם בשאר ימות השנה אם יזדמן איזה סיבה לאדם להיות מסב על שמואל ואוכל חייב לקיים דברי חז"ל הנזכר שלא ישיח:

אמרי חז"ל. הגאון הרב שיינברג זצ"ל מיתורה אור' נהג לומר: **'במעשרות תחמירו, ואף פעם לא תפסידו'. ומהניסיון שלי, תמיד תרוויחו.**

שמעתי סיפור קטן על אברך שניגש אליו וסיפר שהוא דחוק מאד בכסף, והאם יכול לוותר על נתינת מעשר. ענה לו הרב: 'מצד הדין אולי אתה לא מחויב לתת מעשר אבל, אם לא יתתן מעשרות, איך תוכל להתפרנס? ***מובא ב'תנא דבי אליהו רבה (פרשה יא)... אין לך סין חיים למלאך המות אלא מדת צדקה בלבד, ואומר מתן בסתר יכפה אף [וגו'] (משלי כא. יד). כתוב בתהילים פרק-מא: [ב] אֲשֶׁר יִמְשָׁלֶךְ אֶל-דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְשָׁלֶהוּ בְּ-הָיָה: [ג] בְּ-הָיָה יִשְׁמַרְהוּ וְיִחְיֶיהוּ וְאֶשְׁרֵי בְּאָרְץ וְאֶל-תִּתְּנֶהוּ בְּגִפְשׁ אִיבִיו: [ד] בְּ-הָיָה יִסְעֲדֶנּוּ עַל-עֶרְשׁ דָּגִי כֶּל-מִשְׁכָּבוֹ הִפְכָּת בְּחִלּוֹ: כלומר זוכה שה' ישמרנה ויהיה מאושר בארץ ואויביו לא יוכלו עליו אם הוא חולה ונותן צדקה אפילו הגיע למצב קשה הקב"ה יתפך כל החולי ויהיה בריא לגמרי. כל כך גדולה מעלת הצדקה כתב באורחות צדיקים שער התיבות: **ומי שיש בו המידה הזאת [הנדיבות -צדקה] הוא מתעשר, כמו שנאמר (משלי יא כד) "יש מפור ונוסף עוד".**

[illegible]